

Notenkraker & Muizenkoning
te zien in tachtig Europese
filmtheaters

Live ballet in de bioscoop

Op vrijdag 30 december werd het ballet *Notenkraker & Muizenkoning* live vanuit Het Muziektheater in Amsterdam uitgezonden naar tachtig bioscopen in heel Europa. Hans-Willem de Haan beschrijft hoe de uitzending, ook wel 'cinemacast' genoemd, tot stand kwam en waarom dit uitstekend past in de operatraditie.

Op 30 december 2011 verzorgde Het Nationale Ballet geheel in eigen beheer een succesvolle live uitzending van het populaire ballet *Notenkraker & Muizenkoning* naar tachtig internationale bioscopen. De

voorstelling was te zien in miljoenensteden als Moskou, St. Petersburg, Londen en Barcelona en in landen als Malta en Letland. Het ballet werd live uitgezonden via de satelliet in High Definition video en met

surround sound. Vooraf zag het publiek in de filmtheaters een *making of* van dertig minuten en in de pauze een speciaal samengesteld programma. Cijfers over het aantal bezoekers waren nog niet binnen bij

| FOTO: © ANGELA STERLING |

het schrijven van dit artikel, maar naar schatting waren het er tussen de vijf- en zeventuizend, wat niet slecht schijnt te zijn voor een periode waarin de *Notenkraker* ook in een Russische en Amerikaanse versie in bioscopen te zien was. Die concurrentie geeft al aan dat het verschijnsel cinemacast wijdverbreid is. De afgelopen jaren is de meest uiteenlopende content live in de bioscoop te zien geweest, van ballet, opera, toneelstukken en popconcerten tot discussieprogramma's en productpresentaties. Voor de aanbieders is het een nieuwe manier om publiek te bereiken, de bioscopen

zien de extra content als een welkome aanvulling op de inkomsten. Voor Het Nationale Ballet was de cinemacast op 30 december overigens geen primeur. Het gezelschap verzorgde op 20 september 2011 al een live cinemacast vanuit Het Muziektheater met de uitzending van het 25-jarige *Jubileum Gala* naar een select aantal Pathé bioscopen in Nederland. Bijzonder aan het project op 30 december was wel dat Het Nationale Ballet als eerste gezelschap een Nederlandse dansvoorstelling op deze manier buiten de landsgrenzen voor nieuw publiek toegankelijk maakt.

Live cinemacast

Het principe van cinemacast is eenvoudig. Je stuurt een videosignaal naar een satelliet die boven de evenaar hangt, de ontvangende bioscopen waar ook ter wereld richten hun schotel op die satelliet en kunnen dan live beeld en geluid aan hun publiek vertonen. Dat een concert of voorstelling live wordt doorgestraald is een belangrijk aspect van cinemacast: het doel is om bij het bezoekende publiek een echte live ervaring over te brengen. De meest succesvolle cinemacasts zijn zeker geen droog beeldverslag van een voorstelling of concert, maar bieden de bioscoopbezoeker door levensgrote close-up beelden een extra dimensie die bij theater of concertbezoek niet aanwezig is. Voor de bezoekers blijkt dit een op zichzelf staande ervaring, waarbij de beleving in zekere zin intiemer is dan in een concertzaal of theater. Niet voor niets is 'Are you ready for our close-ups?' de reclameslogan van The Metropolitan Opera uit New York voor hun Live HD uitzendingen. 'The MET's experiment of mixing video with live theatre has created a new art form,' schrijft The Los Angeles Times. De Franse krant Le Monde recenseert een cinemacast als 'A new genre has been born.' Om de beleving in de bioscoop zo sterk mogelijk te maken en de artistieke standaard te halen die opera- en balletgezelschappen zichzelf stellen, is wel veel knowhow en inzet van hightech middelen vereist.

Hightech

Notenkraker & Muizenkoning werd door de technische organisatie van Het Muziektheater geregistreerd met zes camera's in HD-video en weergegeven in surround sound. De details bespreken we in een volgend artikel, hier kijken we eerst even achterom. Is het gebruik van hightech middelen om je publiek ook buiten je eigen theater te bereiken wel zo nieuw als we geneigd zijn te denken? Is het alleen iets van deze tijd? Natuurlijk, de huidige technische middelen maken de verspreiding van beeld en geluid op een eenvoudige manier mogelijk. We kunnen hoogwaardig beeld en geluid via de satelliet in de bioscoop krijgen of via internet zelfs op schoot of in onze handpalm. We zijn eraan gewend dat het kan en daarom doen we het ook. Maar dit verhaal heeft ►

! FOTO'S: © ANGELA STERLING !

Opera als voorloper en aanjager van nieuwe techniek

1849 L'Opera de Paris gebruikt voor het eerst elektrisch licht in <i>Le Prophete</i>	1879 Eerste openbare demonstratie van een gloeilamp door Edison
1886 De eerste operafilm wordt gepatenteerd	1895 Opening van de eerste bioscoop
1900 De eerste film met geluid van een opera	1927 Eerste bioscoopfilm met geluid
1910 De eerste radio-uitzendingen van opera's	1919 Eerste officiële radiostation begint met uitzenden in Canada
1925 Opera in Berlijn maakt stereofonische radiouitzendingen	1961 Eerste FM radio-uitzending in stereo
1936 Opera <i>Pickwick</i> uitgezonden als testuitzending voor tv	1941 Eerste officiële tv-uitzending in Noord-Amerika
1952 Metropolitan Opera New York, stereo geluid via de radio bij tv-uitzendingen	1981 Eerste tv-toestel met stereo geluid
1953 Opera <i>Carmen</i> wordt als test in kleur uitgezonden op tv	1954 Eerste reguliere tv-programma in kleur

een andere, fundamentele dimensie waarvan het patroon zichtbaar wordt als we ongeveer 130 jaar terug in de tijd gaan. Van 1878 tot 1943 was het in veel landen mogelijk om via de *Theatrophone* thuis een opera via het telefoontoestel te beluisteren. De extra kosten werden via de maandelijkse telefoonrekening afgerekend. Dat dit geen speeltje was voor een kleine rijke elite, maar een wijdverbreide laagdrempelige manier om het populaire operarepertoire te beluisteren, bewijst het feit dat er in 1930 alleen al in Boedapest meer dan 91.000 abonnees waren. Vanaf 1881 was het zelfs mogelijk de opera in stereo te beluisteren met twee telefoontoestellen. Van beide telefoons moest men tegelijkertijd de telefoonhoorn bij de oren houden om de opera te beleven 'alsof men zelf in het operagebouw aanwezig was.' Een nieuwe ontwikkeling was de in 1898 geïntroduceerde draadomroep, de *Auxetophone*. De luidsprekers van deze omroepdienst stonden in directe verbinding met het toneel van de opera en zo ontstonden heel nieuwe verspreidingsmogelijkhe-

den. De verbeterde geluidskwaliteit ten opzichte van de telefoon en het gemak van een luidspreker in de huiskamer of op kantoor maakte van de draadomroep een enorm succes. De populariteit van opera's zorgde er zelfs voor dat er tot 1918 met deze techniek regelmatig opera's vanaf de Eiffeltoren in Parijs en de Blackpool Tower (in Blackpool) ten gehore werden gebracht. In feite blijkt dat elke nieuwe techniek die het mogelijk maakte om opera en later ook ballet, in betere kwaliteit en voor een groter publiek buiten het theater te verspreiden, ook onmiddellijk werd ingezet. Nog fascinerender is het dat beide kunstvormen deze nieuwe technieken meestal veel eerder dan anderen hebben toegepast. Opera en ballet blijken historisch gezien steeds aanjagers van belangrijke technische ontwikkelingen te zijn geweest.

Pionier

The Metropolitan Opera in New York is pionier en marktleider op het gebied van cinemacasts. Hun succes is het gevolg van

de lange traditie die het gezelschap heeft met uitzendingen op radio, televisie én in filmtheaters, en de artistieke, productionele en technische knowhow die men heeft opgebouwd. Hun eerste cinemacast van de opera *Carmen* vond al plaats in 1952. De opnamen werden gemaakt met vier zwart-wit camera's en voorzien van mono geluid via de AM middengolf. Het signaal werd via coax-kabels verzonden naar 31 bioscopen in 27 steden met in totaal 6.000 bezoekers. In 2007 werd *Romeo and Juliet* in kleur opgenomen met 15 HD-camera's en via een satellietverbinding verstuurd naar 600 bioscopen met 97.000 bezoekers. Opvallend is dat de bezoekers in beide gevallen vonden dat ze een kwalitatief hoogstaand product hadden gezien en dat de opera in beide gevallen aan de uitzendingen geld had verdiend. Tegenwoordig zijn de opera's van The Metropolitan Opera maandelijks over de hele wereld te zien in 2.500 zalen, op cruiseschepen, op Amerikaanse legerbases en op onderzoekstations op de Noord- en de Zuidpool. Daarvoor worden

niet minder dan 15 verschillende satellieten ingezet en wordt het signaal met een redundante glasvezelverbinding via de bodem van de Atlantische oceaan van Noord-Amerika naar Europa verzonden. Voor dit pionierschap heeft het gezelschap in 2008 een Technical Grammy Award ontvangen.

Steeds meer aanbod

Het succes van de Metropolitan Opera heeft mede geleid tot het succes van cinemacasts in het algemeen. Bedrijven als Byexperience en More2screen bieden een breed pakket aan van live opera en ballet tot een bezoek aan het museum met werk van Leonardo

da Vinci. Maar ook toneelstukken van William Shakespeare en concerten van Metallica, The Red Hot Chili Peppers, Robbie Williams of Genesis. Er zijn zelfs live cinemacasts van kunstprogramma's en panneldiscussies van The New York Times en van bekende tv-programma's zoals *Night of the Proms* van de BBC. Zowel de artistieke als zakelijke directies zien cinemacasts als een investering in prestige en in exposure naar een nieuw internationaal publiek. En vanaf een bepaald aantal deelnemende bioscopen kan het ook een belangrijke inkomstenbron zijn. Omgekeerd is het voor de deelnemende bioscopen interessant om nieuwe doelgroepen naar de bio-

scoop te trekken, als aanvulling op het reguliere, teruglopende bioscoopbezoek.

Digital Cinema

De uitrol van Digital Cinema is op dit moment in volle gang, ook naar de kleinere bioscopen en filmzalen, met als gevolg dat de aloude 35mm filmprojectie wordt vervangen door HD videoprojectie. Dit betekent dat cinemacasts door steeds meer bioscopen kunnen worden ontvangen. Werden vroeger de blikken met 35mm film naar de bioscoop getransporteerd door koeriers, tegenwoordig worden de films in Digital Cinema formaat verzonden als digitaal mediabestand. De filmdistributie vanuit het hoofdkantoor in Parijs van Pathé naar alle Pathé bioscopen in Europa gebeurt nu al met satellietverbindingen. Met de uitrol van Digital Cinema ontwikkelt zich zo een enorme infrastructuur voor de ontvangst van live cinemacasts. Iedere bioscoop in de wereld heeft straks een satellietzender op het dak om filmbestanden binnen te halen en kan met diezelfde zender cinemacasts ontvangen. Deze schaalvergroting vormt de basis waarop cinemacasts in de toekomst financieel aantrekkelijk zouden kunnen worden voor veel meer artiesten en gezelschappen dan tot nu toe het geval is. ◀

In Zichtlijnen 142 verschijnt deel 2 van dit artikel. Daarin gaan we in op de technische productie, technische details en op het verloop tijdens de dag van de uitzending.

www.het-ballet.nl
www.metoperafamily.org/metopera
www.byexperience.net
www.more2screen.com
www.multi-link.tv

Cinemacast Notenkraaker & Muizenkoning

Het Nationale Ballet was artistiek eindverantwoordelijk, de Technische Organisatie van Het Muziektheater (dienst AVC) verzorgde alle video, audio en het uitzendtraject. De regie van live uitzending, *making of* en pauzeprogramma was in handen van 3 Minutes West, de satellietverbinding werd verzorgd door Multi-Link en extra personeel en faciliteiten werden ingehuurd bij Dutchview.

Videoformaat HDSI 720p
 Audioformaat Dolby Digital AC3
 Satelliet transport stream MPEG2 HD met AC3 audio

Paul Lardenoije, geluidstechnicus van de AVC Dienst van Het Muziektheater.